

Οι επίμονοι εκδότες του πολέμου

160.000 βιβλία διανεμήθηκαν σε παιδιά πρόσφυγες της Ουκρανίας

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Ούτε ένας μήνας δεν είχε περάσει από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, όταν η Μαρία Ντέσκούρ, συγγραφέας, εκδότρια και πρόεδρος του ιδρύματος για την ενίσχυση της φιλανθρωπίας στην Πολωνία Fundacja Powszechnego Czytania, περιέγραφε στην «Κ» (17.3.2022) έναν δύσκολο στόχο: να συγκεντρώσει παιδικά βιβλία και να τα στείλει στους χώρους συγγεντρών Ουκρανών προσφύγων στη χώρα της, προκειμένου να ανακουφίσει το στρες και το ψυχολογικό τραύμα που προκάλεσε ο πόλεμος στα παιδιά τους.

Ήδη τότε η Μαρία Ντέσκούρ είχε κινητοποιήσει αρκετούς Πολωνούς εκδότες, οι οποίοι, λαμβάνοντας τα σχετικά αρχεία από τους Ουκρανούς συναδέλφους τους, τύπωσαν δωρεάν 20.000 παιδικά βιβλία στα ουκρανικά. Αναμένονταν άλλα 25.000 βιβλία από την εμπόλεμη χώρα, που θα διανεμόταν επίσης όπου υπήρχαν παιδιά πρόσφυγες. Μέχρι που, ένα χρόνο αργότερα, ο συνολικός αριθμός των βιβλίων έφτασε τον τετραπλάσιο.

«Μέχρι στιγμής έχουμε διανεμήσει πάνω από 160.000 βιβλία, μας λέει η Μαρία Ντέσκούρ. Οπως εξηγεί, τα περισσότερα προήλθαν από Ουκρανούς εκδότες (που έστειλαν δύο φορτηγά με παιδικά αναγνώσματα), από Πολωνούς (που συνέχισαν να τυπώνουν τα αρχεία των Ουκρανών και που τύπωσαν και δικά τους μπεστ σέλερ στα ουκρανικά), καθώς και από ιδρύματα όπως τα Book Aid International και International Book Proj-

ect (που έστειλαν αγγλικούς και αμερικανικούς τίτλους). Ειδικά εκείνα τα δύο φορτηγά αντιμετώπισαν διάφορες δυσκολίες. Εφτάσαν όμως στον προορισμό τους, χάρη στη συμβολή ιδιωτών αλλά και «καταπληκτικών ανθρώπων» από τους αρμόδιους οργανισμούς μεταφορών. Οι δυσκολίες γενικώς δεν έλειψαν. «Από πού να αρχίσω...», λέει η Μαρία Ντέσκούρ και αναφέρεται πριν από όλα στις πρώτες ημέρες του πολέμου, όταν ήταν αναγκαίο έστω ένα στοιχειώδες δικτυο διανομής βιβλίων.

«**Διαθέτουμε πλέον δύο επαγγελματικά κέντρα διανομής βιβλίων, λέει η Πολωνή Μαρία Ντέσκούρ, που είχε την ιδέα να προσφέρει παιδικά βιβλία.**

«Χάρη σε θαυμάσιους φίλους και σε πρόθυμους ανθρώπους, διαθέτουμε πλέον δύο επαγγελματικά κέντρα διανομής βιβλίων, που τα ταξινομούμε, τα πακετάρουμε και τα στέλνουμε για λογαριασμό μας», εξηγεί η Μαρία Ντέσκούρ και συνεχίζει: «Συνεργαζόμαστε επίσης με τον μεγαλύτερο εκδότη εκπαιδευτικών χειριδίων της Πολωνίας – τον Nowa Era –, ο οποίος έχει μια ομάδα σαράντα αντιπροσώπων που ταξιδεύουν στα σχολεία και στα νηπιαγωγεία όλης της χώρας. Ο οίκος συμφώνησε να επιφορτί-

σει τους αντιπροσώπους του με την παράδοση βιβλίων σε παιδιά από την Ουκρανία τα οποία βρίσκονται σε σχολεία, αλλά και σε χώρους φροντίδας και κέντρα υποδοχής προσφύγων. Για μας είναι μια τεράστια βοήθεια».

Πόσο μάλλον για τα παιδιά από την Ουκρανία. Τα οποία στέλνουν στο πολωνικό ίδρυμα ευχαριστήρια μηνύματα και φωτογραφίες, εκφράζοντας τη χαρά τους για κάποιο βιβλίο που έλαβαν – «ειδικά για εκείνα που αναγνωρίζουν από την πατρίδα τους», λέει η Μαρία Ντέσκούρ.

Τα παιδιά πρόσφυγες στην Πολωνία στέλνουν ευχαριστίες για τα βιβλία που έλαβαν από το ίδρυμα Fundacja Powszechnego Czytania – «ειδικά για εκείνα τα βιβλία που αναγνωρίζουν από την πατρίδα τους», λέει η Μαρία Ντέσκούρ.

Σε μια περίπτωση, τα βιβλία του ιδρύματος στάλθηκαν σε ένα κέντρο προσφύγων, τοποθετήθηκαν σε τραπέζια και προσέλκυαν τόσο κόσμο που η υπεύθυνη της πρωτοβουλίας συγκινήθηκε μέχρι δακρύων. Μια μητέρα που εγκαταστάθηκε στην Κρακοβία, χαρακτήρισε «ανεκτίμητα» τα βιβλία, γιατί με τη βοήθειά τους τα παιδιά της είχαν πλέον στιγμές ηρεμίας.

Ο Ουκρανός εκδότης Ντιμίτρο Ντροζντόβσκι, τον οποίο το ίδρυμα υποστήριξε αγοράζοντας βιβλία του, κατόρθωσε να κρατήσει

Νέα τυπωμένα βιβλία στάλθηκαν και στη δυτική Ουκρανία.

ζωντανό το λογοτεχνικό περιοδικό Vsesvit που εκδίδει και είναι το παλιότερο της χώρας του.

Πλήγμα σε βιβλιοθήκες

«Γνωρίζουμε ότι πάνω από 200 βιβλιοθήκες έχουν καταστραφεί. Είμαστε σίγουροι ότι δεν συνέβη τυχαία», υπογραμμίζει η Μαρία Ντέσκούρ, προσθέτοντας ότι η ανάγνωση συμβάλλει καθοριστικά στην ανεξαρτησία της συνείδησης ενός έθνους, εξ ου και η τάση των ολοκληρωτικών καθεστώτων να καταστρέφουν βιβλία. «Πολλοί εκδότες είχαν τα κεντρικά τους στο Χάρκοβο, επομένως ξέρουμε και ότι καταστράφηκαν κάποιες από τις αποθήκες του, όπως για παράδειγμα των εκδόσεων Ranok. Γνωρίζουμε επίσης ότι οι Ουκρανοί εκδότες έχουν χάσει κατ' εκτίμηση το 90% των πωλήσεών τους. Το να τους βοηθήσουμε είναι θέμα ζωτικής σημασίας», λέει και τονίζει την ανάγκη μιας στρατηγικής με άμεσες δράσεις σε εκδότες και δημοκρατικά think tanks της Ουκρανίας, καθώς και με προγράμματα φιλανθρωπίας.

«Το να ενισχύσουμε τη φιλανθρωπία στην Ουκρανία», καταλήγει, «όσο γρηγορότερα μπορούμε, είναι ο καλύτερος τρόπος για να αναθρηνώσουμε τους συνειδητοποιημένους, νοήμονες και ενεργούς πολίτες του αύριο».

Η ιστορία των γυναικών του 20ού αιώνα

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Θα μπορούσαν να είναι οι μητέρες, οι γιαγιάδες ή οι προγιαγιάδες μας. Η έκθεση «Μια φωτογραφική ιστορία των γυναικών στον 20ό αιώνα», που παρουσιάζεται στην γκαλερί Roger-Viollet στο Παρίσι, αποτελεί επιλογή από 86 σύγχρονες εκτυπώσεις φωτογραφιών αρχείου, που ουσιαστικά δίνουν πρόσωπο σε εκείνες που κατά τη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα έκαναν πράξη τη λέξη «χειραφέτηση» στη Γαλλία.

Απελευθερώνοντας τους εαυτούς τους από την κληρονομία των πατέρων ή των συζύγων τους, απέκτησαν τελικά όλα τα πολιτικά δικαιώματα, σε ισότιμη βάση με τους άνδρες. Αυτά τα 100 χρόνια ήταν για τις γυναίκες ο αιώνας που κατέκτησαν την ελευθερία τους. Πώς έζησαν όμως αυτές τις δεκαετίες; Ποια ήταν η μοίρα της εποχής τους;

Η κοινωνική τάξη των αρχών του 20ού αιώνα βασιζόταν στον γάμο. Η τύχη που προοριζόταν για τις γυναίκες ήταν να είναι σύζυγοι και μητέρες. Οι πλουσιότερες επικεντρώνονταν στο να είναι όμορφες και να διατηρούν την κοινωνική θέση τους, οι φτωχότερες εργαζόνταν σκληρά, ως υπηρέτριες, εργαζόμενες σε αγρόκτημα ή σε εργοστάσια.

Ωστόσο, η εκπαίδευση των γυναικών άνοιξε νέους ορίζοντες. Οι σουφραζέτες, που έφθασαν στη Γαλλία από την Αγγλία, άρχισαν να διεκδικούν δικαιώματα ψήφου. Το θάλασσο μπάνιο έγινε της μόδας, ο αθλητισμός άρχισε να συμπεριλαμβάνει το γυναικείο φύλο και σταδιακά το σώμα απελευθερώθηκε. Το παρόν ήταν ακόμη για τους άνδρες, αλλά το μέλλον θα μπορούσε να ανήκει στις γυναίκες.

Το Roaring Twenties ήταν μια εποχή μεγάλης ελευθερίας και δημιουργικότητας. Οι γυναίκες

Λαϊκό Μέτωπο, παρέλαση για την Ημέρα της Βασίλλης. Διαδηλώνουν καθαρίστριες, μέλη της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργασίας, Παρίσι, 14 Ιουλίου 1936. Δεξιά, νεαρές γυναίκες με μαγιό, τέλος δεκαετίας 1960.

Την πορεία της γυναικείας χειραφέτησης αποτυπώνουν 86 φωτογραφίες του ιστορικού πρακτορείου Roger-Viollet στο Παρίσι.

άρχισαν να κόβουν τα μαλλιά τους και να βγάζουν τα καπέλα τους. Τα φορέματά τους επέτρεπαν να φανούν τα πόδια και τα χέρια τους. Οι πιο τολμηρές δανείστηκαν ακόμη και παντελόνια από τους άνδρες. Και πολύ περισσότερο, κάπνιζαν δημόσια.

Στις 21 Απριλίου 1944 ο στρατηγός Ντε Γκωλ, εντυπωσιασμένος από τον αριθμό των γυναικών που συμμετείχαν στην Αντίσταση κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τους παραχώρησε δικαίωμα ψήφου. Ωστόσο, μέχρι την εποχή της απελευθέρωσης εκείνες που υπέ-

στισαν δημόσιο κούρεμα και διαπόμπευση ως ύποπτες για ερωτικές σχέσεις με τον εχθρό ήθμισαν σε όλες τις γυναίκες ότι το σώμα τους παρέμενε μια περιοχή που δεν τους ανήκε.

Οι δεκαετίες του 1950 και του 1960 ενθάρρυναν τις γυναίκες να μένουν στο σπίτι. Αυτή ήταν η εποχή της μητέρας που φρόντιζε τα του οίκου, διαχειριζόταν τα χρήματα της οικογένειας και αποτελούσε τον πυλώνα της καταναλωτικής κοινωνίας. Από την άλλη πλευρά, όμως, το σώμα έπαψε να είναι αφιερωμένο στην αναπαραγωγή, και μπορούσε επίσης να είναι σέξι και πηγή ευχαρίστησης.

Το 1970 ήταν η δεκαετία των μαχητικών φεμινιστικών αγώνων, αυτή του γυναικείου απελευθερωτικού κινήματος. Πίσω από ηγετικές προσωπικότητες όπως η δικηγόρος Ζιζέλ Χαλιμί και η φιλόσοφος Σιμόν ντε Μπουβάρ, χιλιάδες γυναίκες βγήκαν στους δρόμους για να διεκ-

Αξιζει να αναφέρουμε πως η συγκεκριμένη φωτογραφική έκθεση, που βασίζεται στο ομώνυμο βιβλίο της Ανιές Γκροσμάν, φιλοξενεί εικόνες από το ιστορικό αρχείο του φωτογραφικού πρακτορείου Roger-Viollet. Στα περιφρήματα πράσινα κουτιά του περιέχονται σχεδόν οκτώ εκατομμύρια φωτογραφίες.

δικήσουν τα δικαιώματά τους. Αποφασισμένες και ενωμένες, οι γυναίκες άλλαξαν νοοτροπίες και νόμους.

Αξιζει να αναφέρουμε πως η συγκεκριμένη φωτογραφική έκθεση, που βασίζεται στο ομώνυμο βιβλίο της Ανιές Γκροσμάν, φιλοξενεί εικόνες από το ιστορικό αρχείο του φωτογραφικού πρακτορείου Roger-Viollet. Στα περιφρήματα πράσινα κουτιά του περιέχονται σχεδόν οκτώ εκατομμύρια φωτογραφίες.

Ιδρύτρια του καταστήματος που εξελίχθηκε σε πρακτορείο ήταν η Ελέν Ροζιέ-Βιολέ, που γεννήθηκε το 1901. Με τον Ζαν-Βικτόρ Φισέρ, τον οποίο γνώρισε στη σχολή δημοσιογραφίας και αργότερα έγινε σύζυγός της, ξεκίνησε μια σειρά φωτογραφικών ρεπορτάζ το καλοκαίρι του 1936. Οι δυο τους ταξίδεψαν στην Ισπανία κι έφεραν πίσω μερικές από τις πρώτες εικόνες του εμφυλίου και της εισροής προσφύγων στα γαλλικά σύνορα.

Ο νέος Φιλικός Γίγαντας «μάσησε» τα λόγια του

«Ο Ρόαλντ Νταλ δεν ήταν άγγελος, αλλά αυτό είναι παράλογη λογοκρισία», έγραψε στο Twitter ο συγγραφέας των «Σατανικών στίχων» Σαλμάν Ρουσντί. «Η Puffin Books και το Estate Dahl πρέπει να ντρέπονται». Την ίδια θέση φαίνεται να εκφράζει και ο συγγραφέας Φίλιπ Πούλμαν, ο οποίος προτείνει, αντί για παρεμβάσεις και διορθώσεις, το έργο του Νταλ να «αφεθεί να ξεθωριάσει και να αντικατασταθεί από πιο σύγχρονους συγγραφείς». Το θέμα που έχει προκύψει στη Βρετανία αφορά έναν από τους πιο διάσημους συγγραφείς παιδικών βιβλίων της χώρας και διεθνώς και τις αλλαγές που έγιναν στα βιβλία του για λόγους πολιτικής ορθότητας, με πρωτοβουλία του εκδοτικού του οίκου. Οι αλλαγές πυροδότησαν έντονες συζητήσεις μεταξύ συγγραφέων και αναγνωστών, και χθες ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Ρίσι Σούανκ παρενέβη στη διαμάχη παρουσιάζοντας τις «διορθώσεις» στο κείμενο του Νταλ ως επίθεση στην ελευθερία του λόγου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε βιβλία όπως «Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο σοκολάτας», «Ο Μεγάλος Φιλικός Γίγαντας» και «Ματίλντα» έχουν αφαιρεθεί αναφορές που σχετίζονται με την εμφάνιση, το βάρος και τον χαρακτήρα των προσώπων. Για παράδειγμα, ο Αύγουστος Γκλουπ από το «Εργοστάσιο σοκολάτας» περιγράφεται τώρα ως «τεράστιος», με τη λέξη «κοινός» να έχει αφαιρεθεί από κάθε βιβλίο, σύμφωνα με την εφημερίδα Telegraph. Η κυρία Τουίτ δεν είναι πια «άσχημη και θηριώδης», αλλά απλώς «θηριώδης». Οι λέξεις «τρέλος» και «παλαβός» αφαιρέθηκαν επίσης

Αντιδράσεις προκάλεσε η αναθεώρηση των βιβλίων του Ρ. Νταλ.

από ευαισθησία στα θέματα ψυχικής υγείας. Η Roald Dahl Story Company και η Puffin Books είχαν από τότε είχαν ενημερωθεί και δέχθηκαν τις αλλαγές προκειμένου τα βιβλία να γίνουν πιο κατάλληλα για το σύγχρονο κοινό. Τυχόν τροποποιήσεις που προήλθαν από τη διαδικασία αναθεώρησης, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη από το 2020, ήταν «μικρές και εξετάστηκαν προσεκτικά», δήλωσαν. Ωστόσο, εκπρόσωπος του Σούνκ σχολίασε: «Όταν πρόκειται για την πλούσια λογοτεχνική κληρονομιά μας, ο πρωθυπουργός συμφωνεί με τον Μεγάλο Φιλικό Γίγαντα (ΜΦΓ) ότι δεν πρέπει να μασάμε τα λόγια μας. Νομίζω ότι είναι σημαντικό τα έργα λογοτεχνίας και τα έργα μυθοπλασίας να διατηρούνται και να μην υφίστανται διόρθωση. Πάντα υπερασπιζόμασταν το δικαίωμα στην ελευθερία του λόγου και της έκφρασης».

M. B.